

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Disputatio Quinta. De Causa Efficiente increata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

consequentiam, quia agens, quod non existit in hoc tempore, non existit in ullo, sed vel existit vel existit in tempore, quod vel jam fuit, vel primò erit, quia igitur una necessarissima conditio ad agendum est existentia, dum agit, tunc pro illo tempore necessariò existere debet, agens vero, quod non existit in hoc loco, non statim propterea non existit absolute, sed tan-

tum non existit hic, unde potest existere alibi; quare bene quidem infertur, agens non existit in hoc tempore; ergò non existit illo modo; mala tamen ista altera; Agens non existit in hoc loco; ergò non existit absolute in ullo loco, adeoq; licet existentiam in hoc tempore requirat, ut agat in hoc tempore, non tamen requirit existentiam in hoc loco, ut hic agat.

DISPUTATIO V.

DE CAUSA EFFICIENTE INCREATA.

I. **N**ullus, nisi insipiens negat Deum esse causam efficientem, & principium omnium rerum creatarum, à quo, non modò in fieri, sed etiam in conservari dependeat, unde notantèr dixit etiam Regius Pfalter, insipientem in corde tantum dixisse: *Non est Deus; Nemo enim*, verba Divini Augustini sunt: *tam in signem blasphemiam ore aude- ret proferre*; verum, eum errasse, propria confessio convincit, quia ex illo anteedente consequentiam infert; *Ergò erravimus & via veritatis non fuit in nobis*. Convincunt etiam non modò fides Catholica, quæ in Symbolo suo credit: *Factorem Cæli & terræ, visibillum & invisibillum*, ac plurima Scripturæ loca, quæ testantur: *Per eum facta esse omnia*, sed insuper Illustrissima Sanctorum nostrorum Doctorum Augustini & Bernardi, nam Hypponenfis Præful lib. 5. de Genesi ad litteram cap. 20. ait: *Contra quos* (id est insipientes) *profertur sententia Domini: Pater meus usq; modo operatur & ego operor: deinde quia non solum magna & præcipua, verum etiam ista terrena & infima ipse operatur, ut dicit Apostolus & Sapient. 11. Quomodo potest aliquid permanere, nisi voluisset, aut quomodo à te vocatum esset, non conservatur?* Serm. 55. de verbis Domini sic loquitur: *Interroga mundi ornatum, Cæli fulgorem, dispositionemq; siderum, solem diei sufficientem, lunam noctis solatium. Interroga terram fructificantem herbis & lignis, animalibus plenam, hominibus exornatam. Interroga mare quantum, & qualibus natantibus plenum, interroga aëra quantis volatilibus viget. Interroga omnia & vide, si non sensu suo, tanquam tibi respondent: Deus nos fecit, hæc & Philosophi nobiles quaesierunt, & ex arte artificem cognoverunt. Et Enarrat. Pf. 145. *Qua vides, ipse fecit. Miraris mundum, quare non Artificem mundi? Suspicias calum & exhorrescis, cogitas universam terram, & contremiscis maris magnitudinem. Respice tant a generis seminum, tant a diversitates Animalium, quidquid natat in aquis, repit in terra, volitat in aëre, circumit in celo, omnia ista, quam magna, quam præclara, quam pulchra, quam stupenda? Ecce qui fecit hæc omnia, Deus tuus est.* Abbas verò Claravallensis sæpenuerò admirabile Dei in rebus creandis artificium commendat, signantèr verò, dum expendit illum Sacra Scripturæ textum: *Ex quo omnia, in quo omnia, per quem omnia* lib. 5. de Considerat. cap. 6. sic ait: *Ex quo omnia, creabiliter, non seminabiliter. Per quem omnia, ne alium Auctorem atq; alium opificem arbitreris. In quo omnia, non quasi in loco, sed quasi in virtute. Ex quo omnia, tanquam uno principio, auctore omnium. Per quem omnia, ne alterum inducatur principium, artifex. In quo omnia, ne tertium inducatur, locus. Ex quo omnia non de quo, quia non est materia Deus, efficiens causa est, non materialis.* Rationibus autè insipientem convincere non est hujus loci, nam hoc præstant vel Theologi vel Metaphysici, ad præsens supposito Deo tanquam Causâ primâ Increatâ spectat inquirere & examinare, an & qualiter Creatura dependeat in suis operationibus à Deo, quod sequentibus faciam quaestionibus. Sit igitur*

QUÆSTIO I.

An Deus immediatè concurrat cum causa secunda ad suos effectus?

II.
Deus est vera causa.

Deum esse omnium rerum creatarum principium, dixi paulò suprâ, qui non incongruè in ratione primi principii, seu primæ causæ cum divo Bernardo Libro proximè citato definiri potest: *Verum simplexq; principium, quod principium non habuerit, id est Causa, à quâ omnia suam accipiunt esse, ipsa tamen a nemine habet origi-*

nem. De hac materia duplex solennis est sententia, unius, si non Author principalis, saltem Fautor & Defensor est Durandus, qui dicit Creaturas ad suas operationes aliud non requirere, quàm quòd à Deo ponantur ad esse, ab eoq; conserventur, ut proinde possint & deficiendo operentur, sine immediato Dei concursu, quòd pluribus Sacra Scripturæ locis comprobare nititur, verum tamen hæc sententia à gravissimis Theologis & sapientissimis Philosophis summis impetitur censuris, ut eam pluribus erroribus esse obnoxiam, imò hæreticam com-
pellent.

pellent. Altera sententia est D. Bonaventurae 2. d. 37. art. 1. q. 1. & cum eo omnes celeberrimi Scholastici, praeter Durandum, conveniunt, qui omnes una voce clamant & docent, Deum creaturis non modo dare, ut sint & virtutem, ut operari possint, verum etiam cum iis ad singulas actiones proximè & immediatè concurrere. Pro resolutione

III. **Notandum:** Causam quamcunque efficientem dupliciter posse agere immediatè, immediatione virtutis scilicet & suppositi: Immediatione suppositi agit causa, quae per actionem immediatè à se egredientem & immediatè terminatam ad actum, producit illum effectum; sic objectum concurrat cum intellectu ad producendam intellectionem, ignis ad producendum alium ignem. Illa verò agit immediatione virtutis, quae non habet actionem immediatè à se egredientem & terminatam ad effectum, communicat tamen alteri causae agentis virtutem productivam ejus, sine qua nequiret ipsum producere, & sic concurrat causa calefaciens aquam cum eadem aqua ad calefaciendum. Hoc notato

IV. **DICO:** Deus concurrat cum omnibus causis secundum, ad quascunque, & singulas actiones immediatè non modo immediatione virtutis, verum etiam immediatione suppositi. Haec est conformis ad secundam sententiam: &

Probatur primò, Autoritate Sacrae Scripturae: nam Isaia 26. dicitur: *Omnia opera nostra operatus est in nobis* 1. ad Corinth. 15. *Deum operatur omnia in omnibus* Pl. 146. *Qui producit in montibus saxum: item 103. Qui producit fenum jumentis & herbam servituti hominum.* Et Math. 6. *Si fenum, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit.* Probatur auctoritate Sanctorum Patrum supra citatorum, quibus addo duplicem textum, nam D. Aurelius lib. 7. de lib. arb. cap. 17. sic ait: *Quamobrem quamcumque bona, quamvis magna, quamvis minima, nisi ex Deo, esse non possunt.* D. Bernardus verò Sermon. 22. de diversis sic dicit: *Totum ergò, quod es, illi debes, à quo totum habes, illi praecipue Domino, qui te fecit & benefecit tibi, qui tibi ministrat fidem, cursum, aëris temperiem, secundum aem terrae fructuum ubertatem: & in Cant. Cant. Sermon. 85. demonstrans, omnes conatus nostros sine Deo esse inanes, dicit: Frustra nititur, si non immititur, (Deo scilicet concurrenti & adjuvanti) sane etiam contra se immitens invalescet, & facta seipsa validior cogit pro ratione universa, iram, metum, cupiditatem & gaudium, veluti quendam animi cursum bonis aëris aeger, & in captivitatem rediget omnem carnalem effectum, & carnis sensum ad nutum rationis in obsequium virtutis. Sed Conclusio*

VI. **Probatur Ratione primò:** In omnibus creaturis modus operandi sequitur modum essendi, seu quod idem est, operari sequitur esse, sed omnes Creaturae ita dependent à Deo, secundum esse & entitatem suam, ut cessante concursu conservativo Dei definire totaliter deberent, ergò etiam omnes creaturae ita dependent à Deo in operando, ut illo non cooperante nihil producere possint. Major patet, minor etiam est certa, consequentia ergò est optima.

F. Amandi Hermann Physica.

Secundò: Deus est omnium rerum causa universalis; ergò ad omnes omnino effectus debet concurrere: probatur consequentia, quia si non concurreret ad omnes effectus, non magis esset causa universalis, quam Adam, respectu omnium hominum, primus ignis respectu omnium ignium, aut primus equus respectu omnium equorum, sed Deus est magis causa universalis; ergò ex eo, quòd omnes effectus producat cum causis secundis: probatur sequela, quia quemadmodum Adam dicitur causa omnium hominum &c. ex eo, quòd filiis communicaverit virtutem generandi, & ab ipso geniti sint, ita etiam omnia alia tantummodò essent à Deo producta, consequenter non esset Deus magis causa universalis.

Probatur tertio: Omnis res creata est ens, per participationem; ergò immediatè suum accipit esse participatione, probatur consequentia: esse ens per participationem, aliud non est, quam habere suum esse ab aliquo immediatè influente esse, sed omne ens, praeter Deum, est ens per participationem; ergò immediatè suum esse participat à Deo, & per consequens ad illius esse Deus immediatè concurrat.

Probatur quarto: Quia potest Deus impedire quoscunque effectus causarum secundarum, etiam sufficienter applicatarum, sed hoc non posset facere, nisi immediatè concurreret ad effectus causarum secundarum, ergò: manifeste patet ex igne Babylonico, quòd etiam in Deo arguit magnam perfectionem: probatur mi. quia non potest explicari, quomodo Deus effectum causarum secundarum impedire posset positis omnibus requisitis ad agendum, cum non possit assignari ratio, quare non fuerit puerorum combustio secuta, sicut sequebatur aliorum tunc adstantium, quòd tamen facile praestatur, si immediatus Dei concursus concedatur, quia statim dicitur, hoc ideo contigisse, quia Deus cum igne non concurrebat ad pueros comburendos, sicut concurrebat ad combustionem aliorum. Confirmatur Conclusio: Quia agere immediatione suppositi nihil est aliud, quam quòd actio immediatè egrediat à causa, & terminetur ad effectum, sed actio immediatè egreditur à Deo, ergò: probatur mi. quia volitio Dei, quae necessariò requiritur, ut effectus aliquis ponatur extra suas causas, immediatè egreditur à Deo: ergò. Sed

Arguitur: Ut causa aliqua creata producat effectum suum, nihil requiritur, quam, ut habeat virtutem aequalem effectui, verbi gratia, ut ignis, vel calor producat calorem ut sex, aliud necesse non est, quam, ut habeat calorem ut sex, sed in causis creatis reperitur talis aequalitas cum perfectione effectus; ergò non habent necessarium concursum causae primae: manifeste patet, probatur minor, quia omnis causa, vel est univoca, vel aequivoca: si univoca, est ejusdem perfectionis cum effectui, si verò sit aequivoca, est majoris, ergò. 3. dist. ma. in causis creatis reperitur talis aequalitas virtutis productivae, supposito Dei concursu, concedo mi. eo non supposito, nego mi. & consequ. Itaq; omnes causae secundae, si abstrahant à concursu Divino, non habent sufficientem virtutem, ad producendos suos effectus.

Kkk Instatur:

VII.

XI.

VIII.

Argumentum in contrarium perim.

Instatur: Si in omnibus causis secundis deberet supponi concursus divinus, sequeretur, quod nulla daretur causa totalis, sed dantur causae totales; ergo ad eas non requiritur concursus Dei. *R. dist. mi.* in suo genere, seu in genere causae secundae, concedo *mi.* in omni genere, nego *mi.* Itaque licet materia & forma quaelibet in suo genere sit causa totalis, attamen ad compositum constituendum requiritur etiam causa efficiens & in liberè agentibus finis, quarum tamen utraque in suo genere est totalis causa, quare per hoc non impediuntur, quò minus maneat, & sint causae totales, quemadmodum non cessant esse causae totales, quòd cum eis concurrant astra & caeli ad varios effectus in sublimari sphaera producendos.

Urgetur: Quotiescunque duae causae totales concurrunt ad eundem effectum producendum, ponitur ab una simpliciter, ita ut nihil ponatur ab altera, ut patet in duobus baptizantibus, in duobus consecrantibus; ergo si Deus, & causa secunda totalis concurrunt, una erit superflua & nihil producet, & consequenter vel creatura nihil aget, contra dicta superius, vel non erit necessarius concursus Dei. *R. dist. ant.* Duae causae totales eiusdem rationis & in eodem genere, concedo ant, diversae rationis, & in diverso genere ac ordine, nego *mi.* Itaque quando Deus, & agens creatum effectum aliquem producant, tunc effectus indivisibiliter ab utraque dependet totalitate, ut dicitur, effectus, licet non totalitate causae.

IX.

• Secundum.

Arguitur secundò: Si Deus immediate concurrat cum causis secundis ad actiones suas producendas, sequitur, quòd etiam concurrat ad producendos actus peccaminosos, sed hoc est contra summam eius perfectionem, ergo: probatur *mi.* quia sic posset dici peccare & iniquitatis Author, quod impium est & blasphemum, ergo: *R. i. dist. ma.* deberet etiam concurrere ad actus peccaminosos commissionis, transeat in suo sensu debito; omissionis, nego *ma.* Quia haec simpliciter solum hominem respicit, adeoq; respectu horum peccatorum, quae per omissionem contingunt, nullo modo Deus est Author, unde ut solvatur objectio, quae loquitur potissimum de peccatis commissionis, *R. 2. dist. ma.* deberet etiam Deus concurrere ad actus peccaminosos, quoad esse materiale, concedo *ma.* quoad esse formale, nego *ma.* Itaq; ad entitatem materialem peccati, puta ad occisionis actum, vibrationem nempe gladii & perfosionem, Deus concurrat, ut Causa universalis, non tamen ad eius esse formale, quod consistit in privatione debitae rectitudinis in esse, in quo homo est culpabilis, quòd non det rectitudinem suo actui, quam dare posset, si vellet, concurrente Deo, quare illa entitas occisionis, prout à Deo procedit, semper recta est, quia Deus ex sua parte semper rectè operatur. Sed

Instatur: Causa creata tunc non dat rectitudinem actui, quando ponit materiale actus, sed Deus ponit materiale actus peccaminosi; ergo Deus non dat rectitudinem, & consequenter peccat. *R. dist. ma.* quando ponit

materiale actus quomodocunque, nego *ma.* quando ponit materiale actus contra legem, concedo *ma.* Itaque quando Deus ponit materiale actus, non ponit illud contra legem, sed juxta eam, quia non tenetur abstinere, sed potius ex ratione causae universalis concurrere.

Urgetur: Sunt quidem materiales actus intrinsecè mali, ut sunt mendacium, haeresis &c., ergo si DEUS concurrat ad actus materiales omnes, concurrat ad intrinsecè, & secundum esse materiale malos. *R. negando ant.* Quia illi actus secundum esse materiale, prout legem non recipiunt, non sunt mali, sed tantum in quantum legi subsunt, quae cum sit operatio ad extrà Dei, contingenter lata est. Plura de hac re videri possunt apud Theologos, qui hanc difficultatem ex professo & fusè examinare solent.

QUAESTIO II.

In quo consistat concursus Dei, cum quo concurrat cum causis secundis?

Quaerendo in quoniam consistat concursus Dei, aliud non intendo examinare, quam communem Recentiorum opinionem, qua putant eandem actionem esse concursum Dei, quae est causae secundae, ut proinde cum eadem actione, quae agit causa secunda, agat etiam Deus; Pars affirmativa apud Neutristas est communis: Scotistae verò hanc, vel non examinarunt, vel negativam tenuerunt, inter quos Principales sunt Pontius & Baro, cum quibus etiam Resolutivè ad quaestionem

Dico: *Concursus Dei, quo concurrat cum causis secundis ad suos effectus producendos, non est eadem actio ipsius Causae secundae, sed alia concomitans.* Ita Pontius & Baro.

Probatum primò: Nihil potest esse secundum suam entitatem, & eandem rationem prius simul & posterius, neque ratio movens & motum simul, sed si eadem actio, quae est causae secundae, esset etiam concursus Dei, idem secundum eandem rationem esset prius & posterius, movens & motum; ergo actio causae secundae non est concursus Dei: probatur *mi.* Quia concursus Dei est prior naturaliter concursu & actione creaturae; ergo si actio causae secundae esset concursus Dei, idem esset prius & posterius, movens & motum: probatur ant. ex Doctore 1. d. 8. q. 5. n. 26. ubi ait: *Nulla causa causat, nisi prima Causa causante causatum ejus, & hoc prius naturaliter, idem docet Aristoteles 7. & 8. Phyl.* Confirmatur haec ratio: Per concursum suum Deus adjuvat, excitatq; creaturam ad agendum; ergo concursus ipsius non est ipsa actio creaturae, seu causae secundae, probatur consequentia: Implicat, ut idem sit auxilium & excitatio ad seipsum, ergo: probatur, ant. quia si idem est excitatio & auxilium cum actione, non est potior ratio, quare unum potius dicatur auxilium & alterum actio, cum utrumq; idem sit, & sic non videtur ratio, quare concursus Dei dicatur auxilium causae secundae ad agendum, quam actio causae secundae dicatur auxilium & excitatio ad agendum Deo, & consequenter fatendum

fatendum est, concursum Dei non esse eandem actionem causae secundae.

Probatur Conclusio secundò:

Si Concurfus Dei esset eadem actio, quae est causae secundae, sequeretur, Deum omnia, quae ad extra agit, efficere, sed hoc dici nequit, cum Deus non concurrat, nec in genere causae materialis, nec in genere causae formalis; ergò non est actio causae secundae concurfus Dei cum creatura: probatur sequela: Quia si Deus agit actione creaturae, sequitur, quòd dum parens generat Filium, Deum quoque efficere Filium generatione, & non per aliam efficientiam, cum actio, quae Pater agit, sit generatio; ergò etiam actio, quae Deus agit, erit generatio, alioquin non esset eadem actio.

Probatur tertio: Quotiescunq; duae

causae subordinatae concurrunt ad eundem numero effectum producendum, non concurrunt eadem actione sed diversa; ergò etiam, quando Deus concurrat cum causa secunda ad effectum aliquem efficiendum, non fiet eadem actione: ant. patet de intellectu & objecto concurrentibus ad intellectionem: probatur consequentia, quia nullum accidens potest esse in duobus subjectis, imò Deus est incapax omnis accidentis, sed actio est accidens relativum, quae in agente subjectari debet; ergò, quando DEUS cum causa secunda concurrat ad effectus suos producendos, non praestat hoc eadem actione: Sed in contrà, (& est communis replica, potissimumque Adversariorum fundamentum.)

Arguitur: Actio creaturae dependet &

à Deo, sed non dependet ab illo per aliam actionem; ergò immediatè egreditur à Deo: probatur ma. cum actio sit quid creatum, omne autem creatum dependet à Deo: mi. etiam est certa, ex communi axiomate Philosophico, quòd ad actionem non detur actio, quemadmodum nec ad motum motus: ex consequentia & toto argumento sic subsumo; sed illa actio etiam est creaturae & causae secundae ut supponitur; ergò eadem actione concurrat Deus, & causa secunda ad suos effectus. *ry.* Negando mi. ad cuius probationem dico, illud axioma verum esse de eodem supposito, ut sensus sit: Idem agens non efficere suam actionem per aliam actionem, quae ab ipso egrederetur, non tamen, quòd aliud suppositum non possit in illam influere. Sed

Instatur: Si Deus influit in actionem

causae secundae vel in illam solam, vel etiam in effectum ejus, si in illam solam; ergò non influit in omnes effectus causarum secundarum immediatè, immediatione: suppositi & virtutis simul, quia influit, seu concurrat tantum ad actiones causarum secundarum: si verò dicatur, quòd effectum quoque attingat, tunc sequitur, quòd Deus bis eundem effectum producat, semel in actione, & semel in ipso effectu, quod enim est causa causae, est causa causati. *ry.* utrumque dici posse, & si primum dicitur, tunc ad rationem oppugnationis, respondeo, illam non convincere, quia sicut ignis est verè causa alterius ignis, licet inter unum & alterum me-

F. Amandi Hermann Physica.

diet actio & passio, sic quoque causa secunda potest esse causa immediata suorum effectuum, licet actio productiva accipiat esse à Deo Si verò secundum tenetur, tunc dico, quòd concurfus, qui influit in actionem, non sufficit, ut ipse effectus ponatur, sed etiam ulterius requiritur concurfus, qui influat in ipsum effectum, adeoq; non bis influet, sed semel, eo scilicet concurfu, quo attingit effectum.

Urgetur: Ex hac responsione sequere-

tur, Deum aut inaniter, aut plus quam secundam causam laborare, quòd est inconveniens, quia alioquin dici posset, causas secundas exactiorem agendi modum invenisse, quam primam, quòd sacrilegum est. Sed *ry.* negando sequelam, quia etiam ab ipsis causis secundis egrediuntur actio & terminus, & tamen per hoc non dicuntur inaniter, vel superflue laborare; Et ulterius, actio creaturae respectu Dei non est modus, sed est effectus, unde ab ipso egredi potest vel debet, sicut quicumque alius effectus. Quòd si tibi hoc difficile videtur, responde cum Pontio ad principale argumentum, non esse necesse, quòd omnia relativa immediatè egrediuntur à Deo, sed tantum, quae fiunt per veram, & realem actionem & Physicam efficientiam, nec hoc est favere sententiae Durandi, ut existimat Baro.

QUAESTIO III.

*An Concurfus Dei sit praedeterminatio
Causarum secundarum?*

Famosa est non modò nunc, ut plures

autumant, sed fuit etiam olim haec materia praesentis quaestions, tum secundum se, tum etiam eò, quòd plures alias & solemnissimas controversias involvat, compositionem liberi arbitrii cum gratia Divina, providentiam & praescientiam Dei, praedestinationem, & scientiam mediam Molinianam, secundum quam nova & recens dici poterit: Unde eam ita tractabo, ut Theologis non praedudicem, cum secundum se hujus loci & fori sit: Sensus itaque tituli est, an concurfus Dei cum causa secunda sit quid realitè impressum à Deo causae secundae, veluti aliquid necessariò praerequisitum ad hoc, ut agat, per modum alicujus qualitatis infusae, quae posità causa secunda necessariò debet agere, sive sit libera, sive naturalis, quaq; e contra non posità causa secunda non potest agere, & producere suum effectum, quam qualitatem vocare solent Authores, praemotionem & praedeterminationem Physicam, multisq; aliis titulis, Physicam verò, quia illam qualitatem quid Physicum esse putant. Sententiam affirmantem amplectuntur Thomista, eamq; Recentiores eorum defendunt mordacitè, existimantes, hanc esse Divi Thomae mentem, qui tamen in duplici sunt via, nam aliqui asserunt, Deum, praeter infusionem hujuscemodi qualitatis, non habere alium ullum influxum in effectum causae secundae, quod qui asserunt, necessariò fateri debent, Deum non concurrere ad omnes effectus causarum secundarum immediatè immediatione suppositi, sed tantum immediatione virtutis.

I.
*Ingressus est
quaestioem.*

Alii, ut salvent Deum concurrere etiam immediate inmediate suppositi, docent: Deum, præter hanc qualitatem, concurrere particulari concursu, ad effectus causarum secundarum. Sententiam negantem tuerentur Scotus 4. d. 1. q. 1. & d. 43. q. 3. & d. 45. q. 6. cum suis, & reliquis Scholasticis omnibus, quamvis etiam hi inter se discrepent, ego inhærebo principiis Scoti, quare quomodocunque intelligant Thomistæ suam prædeterminationem Physicam, contra eam concludo, & in primis de causis naturaliter agentibus

II. **Dico I.** *Ut Causæ naturaliter agentes effectum suum producant, non habent prædeterminationem aliquam Physicam.* Ita Doctor cum suis supra.

Probatur primò: Causæ naturaliter agentes producant suos effectus naturaliter, conformiter ad inclinationem, sed si in eis daretur prædeterminatio Physica, non sic producerent illos, ergò non datur: ma. patet: probatur min. Quæcunque causa naturaliter, & secundum inclinationem producit effectum, debet habere virtutem intrinsicè sibi & naturaliter inditam, sed talem virtutem non habent, ergò non agerent naturaliter: probatur min. quia haberent tantum virtutem suam in DEO movente, prædeterminante & impellente, quæ non potest dici intrinsicè ipsi mobili, sicut non dicitur impulsus quicumque intrinsicè lapidi, quando directè & per planum movetur.

II. **Probatur secundò:** Si in causis naturaliter agentibus daretur prædeterminatio Physica, quæ esset qualitas necessariò requisita ad agendum, quæ posita causa secunda posset agere, quæque non posita non posset agere, sequeretur, omnes alias qualitates, & virtutes ad operandum superfluere, sed hoc est inconveniens dicere, cum qualitates non tantum datæ sint ad ornatum, sed etiam ad activitatem, ergò: non datur: probatur sequela: Quia sine omnibus qualitatibus fieri potest actus; ergò illæ superfluerent: probatur ant. Illa qualitas se habet per modum impulsus impressi, sed hic pellit tam bene leve deorsum, ac grave, & grave tam bene sursum, ac leve; ergò etiam qualitas illa impressa hoc faciet, & consequenter sine aliis omnes effectus haberi poterunt. Confirmatur: Ad hoc, ut grave descendat deorsum, vel habet ex se principium sufficiens, vel non habet, si habet, ergò superfluit illa qualitas impressa: si non habet, ergò superflua erit ipsi gravitas, cum non possit facere, ut grave deorsum descendat, & consequenter sequetur, quòd si Deus lapidi existenti super asserem qualitatem hanc denegaret, quòd ipse non descenderet deorsum, & si asser subtraheretur, quòd satis mirum est, & aliud voluit scilicet, tunc aliquem saltem effectum lapidem habiturum sine prædeterminatione Physica, scilicet quietem sursum adeoque ad omnes effectus causarum secundarum non erit necessaria illa prædeterminatio.

IV. **Probatur tertio:** Particulariter contra eos, qui dicunt concursum aliud non esse, quam qualitatem prædeterminantem. Si concursus Dei esset aliqua qualitas intrinsicè, & impressa causæ secundæ, sequitur, causam secundam posse agere sine ulteriori concursu Dei, sed hoc est absurdum, ergò: probatur min. quia sic causa prima, seu Deus non concurreret immediate cum causa secunda, sed mediante qualitate intrinsicè, quòd Durandi cum est, & ipsis Adversariis abominabile: probatur sequela ma. Quia causa secunda potest agere, quando concurrens; habet totum concursum causæ primæ, sed si concursus Dei non esset aliud, quam qualitas illa impressa prædeterminans; ergò posset agere sine aliquo ulteriori; nec valerè dicere cum aliis, præter qualitatem illam prædeterminantem, requiri alium adhuc concursum particularem, qui cum causa secunda simultaneè concurrat, quia contra hos (contra alios enim vim suam habet argumentum.)

Probatur Conclusio quartò: Supposito simultaneo Dei concursu cum causa secunda, superfluit omnis alia qualitas prædeterminans, ergò non est assignanda: probatur ant. quia nulla ejus est necessitas vel utilitas; ergò superfluit: probatur ant. si esset aliqua, maxime, ut causa secunda non impediatur in agendo, sed hæc non est, ergò: ma. est Adversariis probatur min. Per hoc, quòd Deus simul coagat, scit se non facturum miraculum, per quòd impediretur causa, nec ejus concursu supposito, poterit alia causa fortior impedire actionem; ergò nulla necessitas vel utilitas. Deinde illa qualitas, licet admitteretur, non est adhuc sufficiens, ut impediatur miraculum, quia non repugnat, quò minus posita illa qualitate Deus adhuc possit suspendere effectum, cum sit quid posterius ad illam qualitatem. Sed in contra

Arguitur: Causa secunda non agit nisi in quantum mota est à prima, ergò recipit aliquam motionem à prima, & consequenter aliquid prædeterminans eam ad agendum. Ad hanc objectionem multipliciter responderi potest & solet, attamen omnibus aliis omisis distinguo ant. Causa secunda non agit nisi mota à prima, concomitanter, concedo ant. antecedenter, & prædeterminando per impressionem alienius qualitatis, nego ant. & consequentiam utramque: Quia causam secundam moveri, vel excitari ad agendum, aliud non est, quam, quòd sicut entitatem, ita etiam virtutem ad agendum à prima causa acquisierint, quam conservat & simultaneè concurrendo applicat ad agendum.

Instatur: Si Causa prima non prædeterminat actionem causæ secundæ, eam preveniendo, non potest explicari, quomodo causa secunda possit dici subordinata ad primam, ergò: probatur ant. quando duæ causæ partiales concurrunt ad effectum aliquem productum simul, non dicuntur sibi invicem subordinari; ergò si causa prima simpliciter & simultaneè concurrat, non poterit dici Causa subordinans: probatur consequentia: Quia causa prima nihil aliud haberet præsecunda, quam quòd hæc dicat dependentiam ad illam in agendo, sed hanc dicunt etiam causæ partiales, & tamen non dicuntur sibi subordinatæ; ergò nec inter causam primam, & secundam subordinatio explicari posset, nisi admittatur aliqua prædeterminatio. & negando ant.

cum consequentia probationis, & ejusdem prob. ma. Quia quod causa secunda dicitur subordinata ad Primam, non est propter solam & nudam dependentiam in agendo, sed etiam tum, quia causa secunda nihil potest agere, nisi coagente causa Prima, quod non currit de duabus causis partialibus, quarum, licet una non agat, saltem altera potest aliquid agere, imò etiam aliquando potest, & producit sola totum effectum, ut patet, si duo equi trahant unum currum non multum oneratum, quem uterque equus trahit, & quilibet est causa partialis, & tamen contingit, quod etiam unus equus possit illum currum trahere, non sic autem est in causa secunda, respectu Primæ: tum, Quia subordinatio ex alio capite provenire, videlicet, quia causa prima non modò influit in effectum causæ secundæ, sed etiam in ipsa actionem ejus, quod non evenit in causis partialibus.

Urgetur: Causa prima non tantum concurrat ad effectum producendum, sed etiam simul influit in actionem causæ secundæ, ut dicit posterior responsio, sed hoc non potest facere, nisi pradeterminando, ergò, probatur mi. quia concursus Dei in actione causæ secundæ est prior, & illam causans, ergò concursus ille causans actionem causæ secundæ pradeterminat causam secundam ad agendum. R. negando mi. quia, licet concurrat ad actionem etiam, & ad effectum simul, non facit tamen hoc nisi postquam causa secunda seipsam determinavit ad agendum, cum enim concursus dicitur, necessariò admittendum est aliquid, cujus dicitur concursus, si enim nihil esset, cum quo concurreret, frustra diceretur concursus, sed potius deberet dici simplex actio, vel productio.

Dico 2. *Deum cum causis secundis liberè agentibus non concurrat concursu suo, vel per aliam qualitatem impressam pradeterminando.* Hæc à fortiori est Authorum, negantium omnem pradeterminationem, si enim causæ necessariæ, & naturales non pradeterminantur, multò minus pradeterminari poterunt causæ liberæ: Et

Probatur primò: Omnibus illis auctoritatibus Sacræ Scripturæ, quæ liberum hominis arbitrium insinuant, ad agendum bene, vel male in determinationem, ad bonæ & æternæ vitæ consequentiam, meritorum remunerationem, peccatorum punitionem, pœnarum comminationem, & similia, quæ omnia frustra fierent, & à Deo adhiberentur, si voluntas nostra, & causa libera, per aliquam qualitatem impressam pradeterminaretur, si enim pradeterminatur, facere debet omne id, ad quod sic pradeterminatur, seu bonum illud sit, seu malum, nec culpa poterit, si bonum non fuerit, quia aliud facere nequivit, unde etiam gratis improperaret Deus peccatori, se vocasse, & eum renuisse, extendisse manum, & non fuisse, qui respexisset. Non adduco autem ipsos sacre Paginæ textus, tum, quia obvii sunt; tum, quia Theologi id fufissime præstant: Abs re tamen non erit, sed proposito maxime conformem conclusionem roborare auctoritate sanctorum Patrum & Doctorum nostrorum, ex quibus

Probatur Conclusio secundò:

VIII.

Nam D. Augustinus integros scripsit libros de gratia & libero arbitrio, eamque non destrueret docet nec pradjudicare ipsi præscientiam Dei, nam lib. 3. lib. arb. cap. 3. ait: *Attende, quæso, quantâ cœcitate dicitur, si præcivit Deus futuram meam voluntatem (id est, consensum) quoniam nihil aliter potest fieri, quam præcivit, necesse est, quod velim, quod præcivit ille: si autem necesse est, non jam voluntate, sed necessitate me id velle fatendum est. O stultitiam singularem! Quomodo ergò non potest aliter fieri quam præcivit Deus, si voluntas non erit, quam voluntatem futuram ille præcivit? Et in Psalmum 140. Non enim quia tu præcivisti, tu fecisti.* Et Hoc prædixerat Dominus, non præceperat, non cogitavit. Viden? quomodo, licet Deus præsciat futura, ideò necessariò non fieri, & quod si fierent necessariò, non fierent voluntate, quod autem fit per pradeterminationem, necessariò fit, ergò. D. Bernardus etiam integrum tractatum de viginti capitibus composuit, de gratia & libero arbitrio, in quo per totum pulchra & mira dicit de gratiæ necessitate ad opera meritoria, nunquam tamen admittit eam libertati humanæ pradjudicare, aut eam necessitate ad aliquid opus; Ex plurimis paucos adjungo textus, & statim capite primo, omne meritum ex gratia fieri necesse esse demonstrans ait: *Quod ergò à solo Deo, & soli datur libero arbitrio, tam absq. consensu esse non potest, quam absq. gratia danti, & ita gratiæ operanti salutem cooperari dicitur liberum arbitrium, dum consentit, hoc est, dum salvatur.* & cap. 2. demonstrat, rationem non posse necessitate voluntatem, nec quidquam aliud, quoniam cum necessitate non subsistit libertas, sic enim loquitur: *Est verò ratio data voluntati, ut instruat illam, non destruat. Destrueret autem, si necessitatem ei ullam imponeret, quod minus liberè pro arbitrio sese volueret, sive in malum consentiens appetitus, aut nequam spiritus, ut sit animalis, non percipiens, vel certe persequens ea, quæ sunt spiritus Dei (id est gratiæ) sive ad bonum gratiam sequens, ut fiat spiritus, quæ omnia dijudicans ipsa minime judicatur.* Si, inquam, horum quodlibet ratione prohibente voluntas non posset, voluntas jam non esset; Ubi quippe necessitas, jam non voluntas, sed sublimo ego: pradeterminatio Physica necessitatem infert operandi, ergò destruit libertatem & voluntatem, ergò non est admittenda. Quoniam ut Mellissius pergit, *Si ex necessitate, & absq. consensu propriæ voluntatis mala bonæ fieri possent, rationali creatura, aut misera profectò esset, aut nullâ ratione deberet, aut beata penitus esse non posset, cui nimirum in utraq. parte id deesset, quod solum in ea miseris, sive beatitudinis capax est, id est, voluntas.* Cæterum, quod sui liberum non esse cognoscitur, quo pacto, vel bonum ei vel malum imputatur? Excusat nempe utrumq. necessitas. Porro ubi necessitas, ibi libertas non est, nec meritum, ac per hoc nec judicium; Excepto sanè per omnia originali peccato, quod aliam const. habere rationem; De cætero quidquid hanc non habet, voluntarii consensu libertatem, proculdubio & merito caret, & judicio. Sed si pradeterminaretur, non haberet voluntarii consensu libertatem, ergò nec deberet mereri, nec demereri, quæ omnia fidei repugnant. Adde adhuc alium lo-

cum ex capite undecimo, ubi probat libero arbitrio nihil derogari per gratiam trahentem, nec per tentationem impellentem, dicit enim: Nunc igitur ex eo potius liberum arbitrium dicitur, quod sive in bono, sive in malo e.g. liberam facit voluntatem, cum nec bonus quipiam, nec item malus dici debeat, aut valeat esse, nisi volens. Hæc sanè dignitatis prærogativa rationalem singulariter creaturam conditor insignivit, quod quemadmodum ipse sui juris erat, suæque ipsius voluntatis, non necessitatis modò turis in hac parte existeret, quatenus non nisi sua voluntate, aut mala fieret & iuste damnaretur: aut bona maneret & merito salvaretur; non quod ei propria esset sufficiens ad salutem voluntas, sed quod eam nullatenus sine sua voluntate consequeretur; Nemo quippe salvatur invitum. Nam quod legitur in Evangelio: Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum, item in alio loco; Compelle intrare, nihil impedit: Quia profectò quotocumque, compellere, vel trahere videatur, ad salutem, benignus Pater, qui omnes vult salvos fieri, nullum tamen iudicat salute dignum, quem antè non probaverit voluntarium. Hoc quippe intendit, dum terret, aut percussit, ut faciat voluntarios, non salvet invitos, quatenus dum de malo mutat voluntatem in bonum, transferat, non auferat libertatem. Quæ doctrina tam clara est, tamquæ sublimis, ut, licet gratiæ necessitatem agnoscat, eam tamen impellere voluntatem, minùs prædeterminare non aserat. Quare si Idem Mellissius Doctor, tum in hoc libro, tum alibi docere videatur, Gratiam Dei omnes nostros prævenire conatus, omnes actiones, aut eam omnia in nobis operari, aliud non vult, quàm gratiam ad opera meritoria vitæ æternæ esse necessariam, quæ quidem operationes nostras prævenit, maxime si prima sit, vel excitans, non tamen impellit, vel prædeterminat, cum sit in nobis ante nostras actiones, cui liberè consentimus & cooperamur, ut pessimus non cooperari, & frequentè contingit, ut homines gratiæ Divinæ etiam sufficienti non cooperentur, licet eam habeant, prædeterminationi autem voluntas non potest non cooperari, sed eâ positâ necessariò sequitur effectus.

IX.

Probatur Conclusio, Ratione delumpta, tum ex dictis sanctorum Patrum, tum ex definitione libertatis, & causæ liberæ, quod scilicet sit Ea, quæ, positis omnibus requisitis, potest agere vel non agere. Voluntas debet positis omnibus requisitis ad agendum posse agere & non agere, sed si prædeterminatur, non posset non agere, ergò tolleretur voluntatis libertas, quod est contra sanctos Patres suprâ, probatur. mi. quia prædeterminatio Physica, secundum Thomistas est qualitas, quâ positâ non potest, non poni effectus, ergò si prædeterminaretur voluntas, non posset non agere, & consequenter necessariò ageret, quod est contra Concilium Tridentinum sess. 6. can. 4. ubi hæc habet: *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium, à Deo motum & excitatum, nihil cooperari, assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo, ad obtinendam justificationis gratiam, se disponat ac præpararet, neque posse dissentire, si velit, anathema sit,* ergò secundum Concilium Tridentinum, dum homo excitatus cooperatur, non necessariò cooperatur, & con-

sequentèr non habet illam qualitatem prædeterminantem.

Dices: Concilium loqui in sensu diviso, ita, ut homo possit dissentire, antequam habeat illam qualitatem; motionem & excitationem, non verò in sensu composito, quatenus subest illi motioni. Sed Commune est hoc Thomistarum effugium, quare communi solutione ei quoquæ obviandum; quare respondeo Contrâ Primò, Illa verba *Motum, excitatum,* &c. non important sensum divisum, sed compositum, ac si diceret: Voluntatem jam motam & excitatam posse dissentire, si velit, alioquin Concilium nil proficeret contra hæreticos, asserentes, gratiam tollere liberum arbitrium, quos tamè damnabat, nam tunc sensus esset, quod voluntas & homo, dum gratia non est, habeat liberum arbitrium, adveniente verò, quod tollatur, quod esset in sensu composito, nec meliùs hæreticis favori posset, qui vix aliud voluerunt, cum tam stolidi vix concipi possint, ut negent liberum hominis arbitrium sine gratia, aut gratiam, quæ nondum est, illud tollere posse, cum nihil aliud tollat, & destruat, nisi illud ipsum existat. Contrâ secundò facit, quod hæc Enasio ipsa Thomistarum principia destruat; Quia si liberum arbitrium & voluntas libertatem habet ponendi suum effectum in sensu diviso, seu antecedenter ad Dei motionem, sequitur, quod antecedenter ad istam motionem possit ponere effectum, si velit, & sic motio non erit necessaria. Verè difficile est, cum hac sententia liberum reconciliare arbitrium, relinquere tamen eam in sua probabilitate, unde ab ulterioribus impugnationibus, & exaggerationibus superfedo; Qui plures probationes pro nostra sententia desiderat, assumat positas pro priori Conclusionem. Verum in contrâ

Arguitur: Quod ex se est indeterminatum, non potest producere effectum determinatum, voluntas creata est ex se indeterminata, ergò ipsa nulli poterit producere effectum determinatum, ergò ut operetur, ab alio determinari debet, & consequenter dabitur in causis liberis prædeterminatio. Sed R. negando mai. Quia per hoc distinguitur causa libera à necessaria, quod ad operandum sit indifferens, & indeterminata, & tamen possit producere effectum determinatum, nam quemadmodum illa movet alias potentias ad agendum, inque imperat, sic potest seipsam quoquæ determinare, quando, vel ubi voluerit, quod si hoc voluntati negetur, negandum etiam esset Deo & asserendum, quod etiam deberet ab alio determinari, quod minùs rectum esset sentire, quod tamen sequeretur, probo; Quia Deus ad creandum mundum fuit indifferens, sed quocumquæ est indifferens ad operandum, debet determinari ab alio, ut vult major, ergò Deus debuit ad mundi creationem ab alio determinari.

Instatur: Scotus in 4. d. 49. q. 6. §. Dico. ait: Non esse contra naturam voluntatis, quod determinetur à causa superiori. R. Dico. quod aliud non velle, quàm, quod non sit contra voluntatis libertatem, quod dependeat & sub-

& subordinetur causae Primae in agendo, non verò intelligit aliquam qualitatem impressam.

Urgetur: Illa dependentia non est aliud, quam Causae primae influentia in voluntatem, sed influentia non est aliud, quam praemotio, ergo si in voluntatem Deus influit, eam praemovet & determinat. R. negando mi. quia illa influentia non est aliud, quam simultaneus Dei concursus cum causa libera, sicut & necessaria, de quo concursus fit

QUAESTIO IV.

An Concurfus Dei cum Causis secundis, seu liberis, seu necessariis fit determinatus?

Sensus quaestionis est, an, quando Deus concurret cum causis secundis ad suos effectus producendos, per suam volitionem, illa volitio fit indifferens, ut, sicut eam mediante concurret ad hunc effectum producendum, verbi gratia, calorem, ita etiam eam mediante possit concurrere ad alium effectum, verbi gratia, ad frigus, si aliae causae secundae applicarentur, vel, utrum sit determinatus ita, ut concursus quo concurret ad producendum ignem, non sit concursus ad producendam aquam. In qua materia jam dudum praescripsit Opinio Scoti assentientis & docentis: Concursum, quem Deus influit cum causis secundis in eorum effectus determinatum esse, Contra Neutrillas, qui ad salvandam libertatem voluntatis varios excogitarunt modos, maxime tamen putant, illum concursum esse indeterminatum & indifferens, quodammodo genericum & suspensum, determinabilem per causam secundam, modo ad hunc, modo ad illum, quod quam consequenter adstruant, patebit mox ex probatione prima contra eos ad hominem. Unde

Dico: Concurfus Dei cum causis secundis, seu liberis, seu necessariis, ad suos effectus, absolutus est & determinatus. Ita Scotista communiter. Et

Probatur primo contra Neotericos ad hominem arguendo: Actio Causae secundae, sive liberae, sive necessariae, est determinata ad suum effectum, dum agit, ergo etiam concursus Dei: ant. patet. Quia Actio ignis est ita determinata, ut per eam non possit produci aqua, vel lapis, actio oculi, ut non possit producere auditionem & auri visionem, & sic de aliis: probatur consequentia: Actio Creaturae est concursus Dei, secundum Neotericos, & concursus Dei est ipsa actio Creaturae & causae secundae, sed actio causae secundae est determinata, ergo, si concursus non est aliud, quam actio creaturae, ut dicunt Ipsi Adversarii, sicut actio creaturae est determinata, ita etiam concursus Dei erit determinatus. Sed

Probatur Conclusio secundò, directe: Causa secunda nullum effectum potest producere, nisi Deo concurrente, ergo concursus Dei est determinatus; probatur consequentia; antecedens fatentur etenim Adversarii, si concursus Dei non esset determinatus, causa secunda posset producere aliquem effe-

ctum absque eo, quod Deus concurreret, sed &c. ergo. probatur sequela ma. Titius, verbi gratia, habens concursum indeterminatum ad amandum vel odiendum, potest eligere odium, & ad ipsum determinare se, sed hoc fieret, sine concursu Dei, ergo, si concursus non esset determinatus, posset causa secunda producere aliquem effectum absque concursu Dei, quia certum est, quod illa determinatio ad amandum sit aliquis effectus causae secundae: probatur mi. quia Deus non determinaret, sed ipse Titius.

Probatur tertio: Si Concurfus Dei non esset determinatus, quo concurret ad effectus causarum secundarum, sequeretur, Causam Primam non distingui à secunda in dependentia, sed hoc minus pie asseritur, ergo. probatur mi. Causa secunda ea est, quae dicit necessarium respectum & ordinem ad Causam Primam, sed Causa Prima diceret etiam talem necessarium respectum & ordinem, ergo non distingueretur Causa Prima à secunda: prob. mi. quia Concurfus Causae primae nihil potest efficere, nisi determinetur per secundam, ergo prima dicit tam necessarium respectum & ordinem ad secundam, sicut haec ad illam, & consequenter non distinguuntur à se invicem in dependentia. Valeat haec probatio, quantum potest. In contra

Arguitur: Si concursus Dei esset determinatus, tolleretur libertas in homine, sed hoc dici nequit, ergo, probatur mi. quia posito illo determinato concursu, necessario ponetur effectus, ergo: R. negando ma. cuius probationis ant. distingo: necessario ponetur effectus, necessitate antecedente & absolutà, nego ant. necessitate consequente, & secundum quid, concedo ant. & consequentiam nego. Ille autem concursus non esset antecedens, adeoque nec inferret necessitatem antecedentem. Quid autem sit necessitas antecedens & consequens, suppono ex saepe dictis. Verum

Instatur: Volitio Divina & decretum absolutum, quo decernit futuritionem effectus, antecedit determinationem voluntatis creatae, ergo, si eo posito non potest non poni effectus, tollitur libertas etiam ex antecedente, probatur ant. quia illa volitio est ab aeterno, sed quod est ab aeterno, antecedit omne illud, quod est in tempore, ergo. R. dist. ant. Antecedit illam determinationem voluntatis creatae ita, ut ratione antecessionis habeat majorem influxum in causam secundam, quam, si non antecederet, nego ant. ex ratione Deitatis, quae omnia sua decreta ab aeterno habere debet, ratione infinitae immutabilitatis, concedo ant. & nego consequentiam. Ad probationem ma. dico, volitionem Dei ab aeterno esse, in quantum facit cum volentem producere effectum ab aeterno, non tamen, prout Ipsum denominat producentem in tempore.

Sic ordinariè solvitur haec difficultas, an autem sufficienter, ingenuè fateor, me non capere vel penetrare, quomodo cum quocunque concursu Dei possit salvari libertas indifferentiae voluntatis nostrae, quia, si Deus con-

IV.

V.

Argumentum in contrarium.

concurrit cum causa secunda actualiter, quod concursus secundum Etymon importat, tunc causa secunda necessario debet agere, quia alioquin non esset concursus, sed simplex efficientia; in concursu enim semper debet esse, cui concurratur; Si dicatur autem, Concursus tunc agere, quando causa secunda seipsam determinat, nihil dicitur, quia illa determinatio est aliquis effectus causae secundae, ergo non potest hunc habere, nisi Deus concurrat. Si etiam accipiatur alia via, quod tunc concurrat Deus, quia videt causam secundam se determinatam ad agendum, non evadit difficultas, quia omnis causa, habito actuali Dei concursu se determinat ad agendum, ita, quod seipso nequeat agere, nec se determinare ad agendum, imò sic videtur in Dei scientia causam secundam non posse agere absque concursu. Verè res perdifficilis, melior credo quod solutio non sit, quam captivare intellectum. Una adhuc alia restat difficultas hic explicanda, pro qua sit

QUAESTIO V.

A qua Causa proveniat determinatio Effectus, quoad speciem, & etiam quoad Individuum.

I.
Res est intricata.

Intricatissima hæc est quaestio, quæ æqualem difficultatem apud omnes habet, quomodo concursus Dei explicent; Sensus ejus est, quando Ignis producit alium ignem, qui vocaretur ignis A, quisnam determinet ignem, ut producat alium ignem, quæ determinatio vocatur secundum speciem, & quis determinet, ut producat ignem A potius, quam ignem B. C. vel D? cum omnes illos, & quodammodo infinitos producere possit, similiter currit difficultas de causa libera, quæ determinat seipsam ad amorem proposito objecto Amabili, quod tamen eliciat postmodum magis Amorem M. quam N. O. vel Z, unde provenit? quæ sunt determinationes quoad individuum, quia præcisè nihil aliud respiciunt, quam nudam hæcitatatem. In qua Materia Plures sunt sententiæ, aliqui enim hanc determinationem adscribunt rerum ordini, aliqui tempori, alii circumstantiis, alii ipsis Causis secundis. Alii aliter; Ego tamen

II.
Quomodo causa naturales determinentur.

Dico I. Quando cause secunde naturaliter agentes sunt indeterminatæ ad plures specie effectus, tunc secundum speciem determinantur ad unum certum per concusas, vel concurrentes dispositiones. Ita colligitur ex Scoto I. d. 3. q. 7.

Probatur cum Eodem. Quia materia suscipit potius hanc formam A, quam formam B, quia habet concusas, quæ sunt naturæ producere formam A potius, quam formam B. Item intellectus nunc producit hanc potius intellectionem, quam illam specie differentem, ex hoc, quod hoc objectum concurrat cum eo, & non aliud: Similiter Sol producit, & concurrat modo ad producendum hominem, & modo ad taurum, vel canem, quia jam determinatur per hominem, jam per taurum, vel canem; Deinde in lacte producit dulcedinem, in absyrtio amaritudinem, quia jam

determinatur per hanc concusam, jam per illam, ergo quotiescunque causæ naturaliter agentes sunt indeterminatæ ad plures specie effectus producendos, tunc quoad speciem determinantur per suas concusas, & concurrentes dispositiones.

Dico 2. Causa secunda naturales, que non sunt indeterminatæ ad plures specie effectus, determinantur per se ipsas, quoad speciem effectus. Hæc etiam est communis.

Probatur. Quia ignis, habitis omnibus requisitis ad agendum, ex se est sufficiens, ut agat, ergo ex se est determinatus ad speciem effectus sui. Nota autem, dum dico, quod causæ naturales se determinent ad suos actus, me non velle aliud, quam, quod ex se sint determinatæ, eo ipso etenim, quod ignis existat in rerum natura, extra suas causas virtute naturali agit, ut alium ignem producat, ergo est ex se determinatus ad producendum alium ignem, similiter discurrere, & dic de aliis causis.

Dico 3. Causa secunda libera determinat seipsam, quoad speciem actus sui.

Probatur. Quia per hoc distinguitur causa libera à necessaria, quod illa possit, proposito objecto, agere & non agere, imò si objectum sit indifferens, illud amare vel odire, hæc verò necessario agat positus omnibus requisitis ad agendum, ergo quod modo agat, modo non, modo amore, modo odium eliciat, in ipsam causam secundam liberam refundendum est.

Dico 4. Determinatio effectus, quoad individuationem cause secunde tam libera, quam necessaria à sola Causa Prima provenit. Ita Scotus communiter & Recentiores Contra Thomam, Fabrum, Franciscum de Racons, Vasquezem, & alios.

Probatur primò: Si causa secunda posset seipsam determinare, quoad individuum effectus, non esset ratio, cur effectus semel destructus, naturaliter non posset iterum produci, ergo necessario dicendum est, determinationem istam dependere à Deo: probatur ant. Quia effectus semel productus & destructus, tam à nihilo distat, quam ille, qui nunquam fuit productus, est quæ tam possibilis, ut iterum sit, ac si nunquam fuisset, ergo si secunda posset se determinare, quoad individuum, deberet etiam posse naturaliter reproducere effectum semel jam corruptum, quia posset se ad illum determinare, ergo, quod naturaliter fieri non possit, signum est, quia causa secunda nequit se determinare, quoad individuationem.

Probatur secundò Ad hominem, Quia Nihil congruentius potest assignari, quod determinet causam secundam, quoad individuum, quam causa Prima, ergo sic dicendum est; probatur ant. quia si esset aliquid, maxime circumstantiæ objecti, loci, temporis, &c. sed ab istis non potest provenire determinatio, quoad individuum, ergo ma. est Advers. probatur mi. non ex objecto, quia sicut agens est indeterminatum, & indifferens, ad plures effectus

fectus producendos, ita etiam subjectum ad plures recipiendos, verbi gratia, sicut calor est indifferens, ut producat potius hunc numero calorem, quam alium, ita etiam subjectum est indifferens, ut tam recipiat hunc calorem, quam alium, ergo ex subjecto non potest provenire determinatio quoad individuum. Nec etiam à loco, quia locus non est activus, & etiam de se indifferens, ut producat hic effectus numero, quam alius, cum in eodem loco jam producat hic, jam ille, & jam tertius numero effectus, ergo locus non potest esse ratio determinativa, quoad individuum. Nec denique tempus, quia nulla planè est connexio temporis cum effectu, quod patet ex eo, quòd si homo, qui productus fuit heri, produceretur hodie, idem esset homo, & mundus, qui nunc idem esset, licet esset tardius vel citius productus; Idem etiam esset Angelus, licet produceretur in Aprili vel Novembri, ergò, tempus nullo modo potest causam determinare, quoad individuationem; Quod ulterius confirmatur, quia, si tempus determinaret ad individuationem, sequeretur, quod Deus non posset aliter facere, sed deberet hominem hodie producere, quia tempus hodiernum determinat causam secundam ad hunc hominem producendum, imò ulterius via aperiretur omnibus, vitam, mortemque, morbos & sanitatem in tempus refundendi, si enim quaeratur, quare hic homo hodie natus sit? responderi poterit, quia tempus determinavit: Quare mortuus? quia tempus determinavit: Quare sanus? quia tempus determinavit: Quare ignis combusserit hunc, vel illum? quia tempus determinavit. Et sic dicam, quod ideo ignis Babylo-nicus non combusserit pueros, quia tempus non determinaverat; quod absurdum est, & magnam mysterii fidei injuriam infert, sicut & omnia alia. Verum.

VI. Dices: Nullam quidem circumstantiam ex relatis per se, separatim sumptam, sufficere ad determinandum causæ effectum, quoad individuum, bene tamen, si omnes conjunctim sumantur. Sed Contra I. Si se solis, & separatim sumptæ, non sufficiunt ad determinandum effectum, quoad individuum, ergò nec sufficienti conjunctim accipiuntur; quia per hoc, quòd copulativè sumantur, nihil additur eis de virtute majori intrinseca ad determinandum, quod patet in eo, quòd in aliquo effectu singulari inveniantur omnes illæ circumstantiæ, & tamen non sit idem effectus, nam Angelus, qui heri movit Cælum, verbi gratia, fidereum, potest illud etiam hodie movere, quo factò est idem Motor, idem motum, & idem locus, in quo motus sit, & tamen non est idem motus: ergò potest haberi combinatio illarum circumstantiarum, sine eo, quòd habeatur idem numero effectus, nec refert, quòd hic non sit etiam tempus, quia ipse motus Cæli est tempus extrinsecum. Sed

Probatur Conclusio tertio. Omnis causa, quæ seipsam determinat quoad aliquem effectum in individuo, debet posse habere electionem, sed nulla causa secunda naturalis potest habere electionem, ergò nulla causa potest se determinare, quoad individua-

F. Amanat Hermann Physica.

tionem: probatur mi. quia omnis electio debet fieri ex præcognitione. Verum hoc argumentum non probat universaliter Conclusionem, sed tantum de causis naturaliter agentibus, quare agendo etiam de Causa libera

Probatur quarto. Si Causa secunda libera posset se determinare ad effectus individuationem, hoc deberet facere per electionem, sed per electionem non potest se determinare, ergò nullo modo; probatur mi. quia ad electionem eliciendam tam bene est indeterminata, quam ad ipsam actus individuationem, ergò per electionem non potest se determinare: probatur ant. quia ideo non potest se determinare ad individuationem actus, quia potest habere infinitos quasi actus, sed etiam potest habere infinitas electiones circa eundem actum, ergò eodem modo est indeterminata, & consequenter per electionem non poterit se determinare, quia illa electio iterum per aliam, & ista alia per quartam, & sic in infinitum. Confirmatur hoc argumentum priori probatione, quia nequè voluntas potest præcognoscere, maxime pro hoc statu, singula individua, & unum ab alio discernere, secundum se, quod patet in duobus ovis, quorum neutrum præaltero distinguit, si accidentibus inter se non distinguantur, ergò non potest unum præ alio potius velle. Sed in contrà

VIII.

Arguitur I. Causa secunda determinat se quoad speciem, ut dictum est prioribus Conclusionibus, ergò etiam determinat se quoad individuationem; probatur consequentia, quia gradus individualis non distinguitur à gradu specifico, ergò si causa secunda determinat se quoad speciem, determinabit etiam se quoad individuum. Hic debet esse Achilles pro Contraria sententia, sed si quid evincit, æqualiter ipsi Adversariis est elaborandus, Nam si causa se determinat quoad speciem, poterit etiam se determinare quoad individuum, & consequenter non erit necessè, ut determinetur per circumstantias loci, temporis &c. & negando consequ. Quia causam secundam determinari ad speciem, aliud non est, quam si applicetur posse producere effectum aliquem, verbi gratia, si ignis applicetur ad passum, poterit producere alium ignem, vel calorem ex omnibus ignibus & caloribus, qui sunt posibles, quòd verò hunc producat numero potius, quam aliud ex tota collectione ignium, refunditur in Causam primam, quæ non vult concurrere nisi ad hunc, & non ad alium, quare pro aliquo priori Deus concurret cum causa secunda, ut similem specie effectum producat, pro posteriori ad individuationem, ut hunc producat & non alium.

IX.

Argumentum in contrarium primam.

Instatur: Dantur multi effectus, qui ab hac numero causa petunt produci, ut non possint ab alia, ergò saltem in tali casu determinatio quoad individuum non debet refundi in causam Primam: probatur ant. Quia species omnes intentionales ita volunt produci à suis objectis, ut objectum non possit producere alterius speciem, verbi gratia, albedo A ita tantum producit sui speciem impressam, ut non possit producere albedinis B. vel C. minus quòd possit producere speciem

L II rube.

rubedinis, vel nigredinis. R. negando consequentiam: Aliud est enim dicere quod aliqui effectus petunt determinatam causam, aliud, quod hæc determinata causa producat hunc numero potius effectum quam alium, sic quidem verum est, speciem Albedinis A non peti, nec posse produci nisi ab albedine A, verumtamen Albedo A, sicut hanc numero speciem produxit, potuit producere alias, quæ possibiles sunt, ut producantur, quare, ut hanc potius produxerit quam aliam, Deus determinare debuit. Similiter Responderi debet ad alia argumenta, & casus, qui probarent particulares effectus dependere à determinatis causis, quia, licet ipsi sic dependeant, quod tamen unus numero producatur potius quam alius, non causa secundæ, sed primæ adscribendum est.

X.
Secundum.

Arguitur 2. Si Causa secunda non determinaret se, quoad individuationem effectus producendam, sequeretur, nullum filium esse obligatum suis parentibus, sed hoc videtur minus rectum esse sentire, ergo; probatur sequela: Quia quilibet filius dicere posset, parentes se non genuisse, sed tantum hominem secundum speciem, non verò hunc hominem, ergo. R. negando sequelam cum sua probatione, Quia parentes etiam generarunt hunc filium, & non tantum filium secundum speciem, aliud autem est generare & producere quoad individuum, & aliud se determinare ad illud producendum, primum enim præstant causæ secundæ omnes, cum nihil produci possit, nisi sit individuum, actiones enim, sicut sunt singularium, ita etiam sunt ad singularia.

Instatur: Si parentes non determinarunt se ad producendum hoc individuum filii, ergo hic in individuo filius non est plus obligatus his parentibus, quam alienis, sed sequela etiam vitiosam doctrinam inferret, ergo; probatur sequela, quia actio generativa parentum non est magis determinata ad hunc filium quam alium, ergo non magis erit obligatus his

parentibus, quam alienis. R. negando sequelam ma. cum sua probatione & consequentia, quia actio parentum etiam fuit terminata ad hunc numero filium, quamvis ex se non poterat se causa secunda determinare adhuc potius præ alio, supposita autem determinatione Divinâ, actio tota fuit terminata adhuc etiam terminum.

Urgetur: Non est obligatus ad illa quæ à natura & Deo habet, ergo si determinationem sui individui præcisè à Deo habet, Parentibus non est obligatus; probatur aut. Quia Filius non est obligatus parentibus ob illud, quod per donationem acquirit ab aliis, ergo. R. negando consequentiam, quia filius suum esse accepit simpliciter à parentibus, quamvis non debeat filius tantum parentibus, quam si seipsum determinassent ad hunc producendum præcisè, & non alium. Imò non desunt, qui putant, filios propter generationem parum obligatos esse parentibus; si autem opponatur præceptum Divinum de honorandis parentibus, respondent, hanc reverentiam filios non tenere parentibus solum præstare, sed etiam Præpositis superioribus, unde obligatio non est propter generationem præcisè, sed quia dignitate filii præstant; Imò puto hoc potissimum esse propter curam, sollicitudinem, laborem, & difficultates, quas parentes habent in navitate, educatione, aliisque bonis, quæ filius à parentibus proveniunt.

Difficultas: Quomodo Deus determinet ad individuum actus, & non determinet etiam ad peccatum, solvi potest ex dictis. Quibus adde, quod Deus non determinet positive impellendo, vel moraliter suadendo, sed negative solum, subtrahendo scilicet concursum ad omnes alios actus, ad modum, quo quis vellet proficisci Cistercium, & alius auferret ipsi equum A. B. C. tunc deberet pergere in equo D. cò, quod alium non haberet, ubi tamen non esset causa subtrahens, quod pergeret simpliciter, sed quod non pergeret alio equo.

DISPUTATIO VI. DE COLLATIONE CAUSARUM, TAM INTER SE, QUAM CUM SUIS EFFECTIBUS.

Per collationem causarum inter se & cum suis effectibus aliud non intendo examinare, quam difficultates illas exsolvere, qua oriuntur ex dubiis, an idem effectus possit dependere à duabus causis totalibus? & an dua cause seinvicem causare possint? vel etiam aliquid seipsum? & ab hoc posteriori incipiendo ad rem progredior, sit igitur

QUÆSTIO I.

An idem seipsum producere possit?

I.
Sensus Modernorum.

Recentiores quemadmodum docent causas intrinsecas, materiam & formam non esse quid distinctum à toto composito, quod causant, ita etiam putant nec in causis extrinsecis tantam esse effectus subordinationem

ad causam, secundum prioritatem & existentiam, quin idem seipsum efficienter causare possit, & consequenter esse simul causam & effectum, quod dupliciter intelligi potest, primo ita ut idem seipsum producat, quantum ad primum sui esse, ponendo se in rerum natura, secundo modo, ita, ut primum sui esse jam habeat per unam actionem, & postmodum per aliam actionem secundam posteriorem, sicut defacto